

ИНСТИТУТ ЗА СТРАТЕГИЈСКА ИСТРАЖИВАЊА

ВОЈНО ДЕЛО

ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНИ
НАУЧНИ ЧАСОПИС

БРОЈ 4/2023 ГОДИНА LXXV октобар – децембар *Издаје тромесечно*

UDK 355/359 ISSN 0042-8426 eISSN 2683-5703

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ

РЕКТОР

бригадни генерал проф. др *Бобан Ђоровић*, дипл. инж.

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

- бригадни генерал проф. др *Бобан Ђоровић*, дипл. инж, Ректорат, Универзитет одбране у Београду, председник;
- пуковник ван. проф. др *Срђан Благојевић*, Војна академија, Универзитет одбране у Београду, заменик председника;
- пуковник доц. др *Иван Вулић*, дипл. инж., Ректорат, Универзитет одбране у Београду, члан;
- ван. проф. др *Јованка Шарановић*, Институт за стратегијска истраживања, Универзитет одбране у Београду, члан;
- пуковник *Мићо Сувајац*, Школа националне одбране, Универзитет одбране у Београду, члан;
- проф. др сц. мед. *Соња Марјановић*, Медицински факултет ВМА, Универзитет одбране у Београду, члан;
- потпуковник *Слађан Ђорђевић*, дипл. прав, Ректорат, Универзитет одбране у Београду, члан.

ИНСТИТУТ ЗА СТРАТЕГИЈСКА ИСТРАЖИВАЊА

ДИРЕКТОРКА

ван. проф. др *Јованка Шарановић*

ГЛАВНИ УРЕДНИК

ван. проф. др *Станислав Стојановић*
Институт за стратегијска истраживања
Универзитет одбране у Београду
e-mail: stanislav.stojanovic@mod.gov.rs

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

потпуковник асист. мр *Владимир Ристић*
Институт за стратегијска истраживања
Универзитет одбране у Београду
e-mail: vladimir.ristic@mod.gov.rs
тел: 011/3603-484

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

- ванр. проф. др *Бранко* Крга, Факултет за дипломатију и безбедност, Универзитет Унион „Никола Тесла“, председник;
- проф. др *Митар* Ковач, Факултет за пројектни и иновациони менаџмент, Универзитет Едуконс, Сремска Каменица, заменик председника;
- проф. др *Владимир* Цветковић, Факултет безбедности, Универзитет у Београду, члан;
- проф. др *Виолета* Рашковић Таловић, Факултет за међународну политику и безбедност, Универзитет Унион „Никола Тесла“, Београд, члан;
- проф. др *Зоран* Павловић, Правни факултет за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, члан;
- пуковник др *Дејан* Вулетић, научни сарадник, Институт за стратегијска истраживања, Универзитет одбране у Београду, члан;
- пуковник доц. др *Саша* Деветак, Војна академија, Универзитет одбране у Београду, члан;
- проф. др *Душко* Вејновић, Факултет безбједносних наука, Универзитет у Бањој Луци, Босна и Херцеговина, инострани члан;
- проф. др *Синиша* Таталовић, Факултет политичких знаности, Универзитет у Загребу, Република Хрватска, инострани члан;
- проф. др *Марјан* Гјуровски, Факултет за безбедност – Скопље, Универзитет „Свети Климент Охридски“ – Битољ, Република Северна Македонија, инострани члан;
- проф. др *Изток* Подбрегар, Факултет за организационе науке, Универзитет у Марибору, Република Словенија, инострани члан;
- пуковник проф. др *Alexandre* Herciu, Командни и штабни колеџ, Национални Универзитет одбране „Карољ Први“, Букурешт, Румунија, инострани члан;
- пуковник ванр. проф. др *Zoltan* Jobbagy, Факултет за војне науке и обуку официра, Лудовика – Универзитет за јавне службе, Будимпешта, Мађарска, инострани члан;
- потпуковник асист. мр *Владимир* Ристић, Институт за стратегијска истраживања, Универзитет одбране у Београду – секретар

Адреса: Институт за стратегијска истраживања (часопис Војно дело)
Вељка Лукића Курјака 1, 11000 Београд
Република Србија
е-mail: vojno.delo@mod.gov.rs
www.vojnodelo.mod.gov.rs

Рукописи се не враћају
Штампа: Војна штампарија – Београд, Ресавска 406
е-mail: vojna.stamparija@mod.gov.rs

ТЕОРИЈСКА ПОЛАЗИШТА У РАЗМАТРАЊУ КОНЦЕПТА АСИМЕТРИЧНОГ РАТОВАЊА

Игор И. Баришић*
Милинко С. Врачар**

Достављен: 25. 09. 2023.

Језик рада: Српски

Кориговано: 17. 10. 2023. и 30. 10. 2023.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 08. 11. 2023

DOI број: 10.5937/vojdela2304022B

Питање концепта асиметричног ратовања изузетно је важно за савремену војну теоријску мисао будући да се савремени ратови темеље на асиметричној стратегијској релацији сукобљених страна. Досадашњи концепти нерегуларног ратовања, који су се бавили проблематиком асиметрије, попут гериле, побуњеништва или партизанског ратовања, не пружају целовит увид у комплексну природу стратегијске релације асиметричних противника. Они произилазе из једностраног сагледавања слабијег актера у сукобу. Недостатак једностраног приступа у наведеним концептима може се превазићи кроз концепт асиметричног ратовања који омогућава сагледавање обе стране у сукобу; управо је у томе аналитичка вредност овог концепта у односу на претходне. Међутим, због своје теоријске некохерентности, концепт асиметричног ратовања је често критикован јер има слабу употребну вредност. Стога је циљ овог рада да се укаже на суштинске карактеристике тог концепта, при чему, свакако, могу послужити Клаузевицева размишљања о рату, затим наведени концепти нерегуларног ратовања, али и различити погледи на асиметрично ратовање, настали након хладног рата.

Кључне речи: *теорија, рат, ратовање, асиметрија, герила, побуњеништво, тероризам*

* Универзитет одбране у Београду, Институт за стратегијска истраживања, Београд, Република Србија, igor.baristic@va.mod.gov.rs, <https://orcid.org/0000-0003-4593-9196>

** Универзитет одбране у Београду, Институт за стратегијска истраживања, Београд, Република Србија, <https://orcid.org/0000-0002-2851-1043>

Увод

Концепт асиметричног ратовања заснива се на размишљању да се победа у рату може остварити измештањем сукоба из војне у друге димензије рата експлоатацијом сопствених предности, а слабости противника. Такав приступ омогућава победу и далеко компаративно слабијег противника. Без обзира што примена силе остаје основни садржај рата, у овом концепту тежишно се разматрају политички, идеолошки и социолошки аспекти рата. Фундаменталне теоријске поставке овог концепта налазе се у Клаузевицевој концептуализацији рата, па ће његова теорија бити разматрана у првом делу рада. У наставку ће бити анализирано неколико најзначајних концепта неконвенционалног (нерегуларног) ратовања, као што су герилско ратовање, побуњеништво и тероризам, како би се идентификовале теоријске подударности и различитости са концептом асиметричног ратовања. У трећем делу рада разматране су најзначајније теоријске замисли и модели асиметричног ратовања како би се идентификовале суштинске карактеристике овог концепта.

Клаузевицева концептуализација рата као теоријско упориште

Упркос бројним одређењима рата, најцеловитије и суштинско схватање рата везује се за теоријску мисао пруског генерала и теоретичара из 19. века Карла фон Клаузевица (Carl von Clausewitz). Залазећи у саму суштину рата, Клаузевиц уочава да сваки рат има двојаку природу, ону објективну, која је стална, непроменљива и заједничка за све ратове и, другу, субјективну природу, која је променљива и јединствена за сваки рат понаособ. У теорији савремених стратешких студија, управо због своје променљивости, субјективна природа рата назива се и „карактером рата” (Gray, 2007a: 24). Док објективна природа рата садржи непроменљиве елементе, које Клаузевиц метафорички назива „чудесним тројством”, затим, „климом” и „маглом рата”, као и „фрикцијом” (Види: Clausewitz, 1976), „карактер рата”, с друге стране, представља сет пролазних, условљених и променама склоних карактеристика. Оне су специфичне за одређени историјски период у којем се рат одвија, и понајвише су везане за начин употребе силе (Sheehan, 2007: 216).

Клаузевиц је посматрао рат не као изоловани оружани сукоб, већ као инструмент политике. Инструменталну подређеност рата политици објаснио је користећи се метафорама „логику рата” и „граматику рата” (Herberg-Rothe, 2007: 151-152). „Логика рата”, заправо, представља сет императива и принципа којима се обликују политички односи између сукобљених страна и дефинишу концептуална ограничења стратегије (употребе силе), кроз формулацију сврхе рата, обима и величине ратних напора, опсега и интензитета оружаног насиља. „Граматику рата”, или начин вођења рата, с друге стране, представља сет опште-

прихваћених војних принципа, правила и процедура на основу којих се управља ангажовањем оружаних снага у рату. Она се препознаје у војним доктринама, правилима и упутствима, али и у неписаним, искуственим нормама које се примењују у војним организацијама (Echevarria, 2007: 5).

Како је рат комплексна друштвена појава, „граматика рата“ не може се свести само на оружану борбу, као једини садржај рата. Такав приступ разумевању рата запоставља логистички, економски, политички, информациони и друштвено-културни контекст сукоба. Уско сагледавања рата, само кроз призму његове војне димензије, то јест употребу силе, по правилу изазва неделотворну стратегију, односно пораз оне стране која тако посматра сукоб, без обзира на учинак њене војне компоненте на бојном пољу (Gray, 2007b: 32-33). Наиме, историја ратовања показује да рат није само сукоб у војној димензији, иако је тај његов сегмент суштински важан (Browning, 2002: 2). Бројни су случајеви у којима је војно надмоћнија страна у сукобу поражена од друге стране која је ратовала у свим димензијама тежећи постизању политичких, а не само војних ефеката (Gray, 2007b: 33). С тим у вези, претходна разматрања указују на две основне категорије ратовања: регуларно (конвенционално) и нерегуларно (неконвенционално). Њихова суштинска разлика огледа се у начину на који се примењује оружана сила. За разлику од конвенционалног ратовања, у којем се оружана сила тежишно примењује офанзивно са циљем да се војни капацитети противника униште, у нерегуларном начину ратовања сила се примењује ограничено, као средство изнуривања непријатеља. Слабија страна у сукобу остварује политичке ефекте кроз избегавање сукобљавања и пораза у војној димензији рата (Gray, 2007c: 44-45). Такав начин примене силе сматра се асиметричним и није у складу са традиционалним правилима ангажовања регуларних војних снага.

Еволуција нерегуларног (неконвенционалног) ратовања

Без обзира на постојање јасно уочљивих разлика између регуларног и нерегуларног начина ратовања, војна теорија по том питању, ипак, није довољно развијена. То потврђују различити погледи на ову проблематику, садржани у бројним концептима нерегуларног ратовања, попут партизанског и герилског ратовања, затим у концептима тзв. малих ратова и сукоба ниског интензитета, побуњеништва и тероризма. Такав проблем теорије генерише потребу за ближим појашњењем наведених концепата како би се разумела еволуција нерегуларног ратовања.

Герилско ратовање сматра се најстаријом формом нерегуларног ратовања. У војној теорији термин „герила“ први пут се помиње током Наполеонових ратова, како би се указало на активности шпанских и португалских побуњеника на Иберијском полуострву против регуларне француске војске. Данас се најчешће користи како би се означила форма ратовања војно слабије стране у сукобу која,

избором начина, места и времена напада, настоји да задржи иницијативу, а да истовремено избегне директан оружани сукоб са војно надмоћнијим противником (Huntington, 1962: xvi). Тиме се оспорава војна победа јачег противника, а предузимају корака ка његовом изнуривању и слабљењу (Kalyanagatan 2003: 172). Поред термина „герилско ратовање” почео је да се користи и други термин – „партизанско ратовање”, којим се указивало на истоветну проблематику. Под овом врстом ратовања најчешће су се подразумевале самосталне и изоловане активности јединица квазивојног и полурегуларног карактера, извођене дубоко унутар непријатељске територије са циљем изнуривања противника (Laqueur, 1976: 148). Ван европског континента, герилски начин ратовања примењивали су домородачки народи против колонијалних армија, избегавајући отворен сукоб са војно надмоћнијим противником. Такве сукобе британски официр Чарлс Калвел (Charles Callwell) називао је „малим ратовима”, (Callwell, 1990: 21).

Герилско ратовање је примењивано и током Првог светског рата, нарочито на Арабијском полуострву. Користећи своју брзину, покретљивост и познавање локалног терена, арапске герилске снаге успешно су угрожавале удаљене турске војне гарнизоне, њихове логистичке и транспортне комуникације (Laqueur, 1976: 179-171). У то време појавио се и ирски модел герилског ратовања, као специфичан начин вођења рата у урбаним срединама. Ирска републиканска армија спроводила је оружану кампању путем терористичких напада на полицију и представнике британског режима, њихове сараднике, симпатизере и шпијуне. Тиме су класичне герилске активности у руралним срединама прерасле у урбано политичко насиље, које је изазвало претерану насилну реакцију британских војних и полицијских снага, затим кохезију и општу мобилизацију ирског народа против британског режима, што је, у коначном, довело до замора британских власти и јавности, и признања ирске независности (Laqueur, 1976: 177-182).

Током 20. века герилско ратовање је постепено еволуирало ка сложенијим и развијенијим моделима неконвенционалног начина вођења рата, првенствено ка побуњеништву (Krepinevich, 1986: 7), док је, упоредо са технолошким развојем, посебно у домену информационих технологија, дошло до развоја тероризма. Тако су побуњеништво и тероризам постале доминантне форме неконвенционалног ратовања крајем 20. и почетком 21. века (Види: Бериша, Баришић, 2017). Оно што свакако чини заједничке и суштинске одлике побуњеништва и тероризма јесу доминантна употреба насиља у политичке сврхе и тајност деловања (Marks at al., 2010: 84-85). Код тероризма насиље доминира као „логика” деловања, као једини начин да се остваре политички циљеви и противник примора на политичке уступке. С друге стране, побуњеништво користи насиље само као једну од метода на располагању (Wieviorka, 1995: 597-606). За разлику од побуњеништва, тероризам је обично одвојен од шире популације, јер му није неопходна његова кадровска и материјална подршка (Crenshaw, 1981: 384), док побуњеништво често зависи од подршке локалног становништва (Marks at al., 2010: 85).

Побуњеништво треба разумети као вишеструко сложенији и опаснији облик неконвенционалног ратовања од тероризма, јер представља политичко-војни концепт у којем се борба води за политички простор између зараћених страна, односно за легитимитет међу становништвом. (McCormick at al., 2007: 322). По-

себно делотворан облик побуњеништва, који је примењиван током хладног рата у Кини, Куби и у Вијетнаму, јесте Мао Цедунгов модел масовне мобилизације. Суштина овог модела јесте у масовној мобилизацији и регрутацији становништва. Насиље се, у овом случају, примењује за стварање политичког простора, успостављање контроле над територијом и изградње институција контрадржаве. (Marks, 2005: 188-189). Политички аспект у овом начину ратовања је много важнији од војног, односно тежиште рата је пребачено изван војне у политичку, социјалну и економску димензију (Marks, 2005: 198-199).

Анализом свих претходно наведених облика нерегуларног ратовања уочава се њихова кључна карактеристика – сви они примењују се у условима изразите асиметрије моћи сукобљених страна. У таквој стратегијској релацији слабији противник је принуђен да води рат на начин који фаворизује његове предности, док, с друге стране, експлоатише слабости надмоћнијег противника (Gray, 2007a: 246). Међутим, треба нагласити да нити један од разматраних концепата не пружа целовит увид у комплексну природу стратегијске релације асиметричних противника. Они произилазе из сагледавања слабије стране у сукобу са компаративно јачом страном. Међутим, рат је сукоб две стране непомирљивих воља; он представља двосмеран интерактивни процес, те објашњење асиметричног ратовања захтева познавање стратегијског промишљања и деловања обе стране у сукобу. Тако се недостатак једностраног приступа у наведеним концептима може превазићи кроз концепт асиметричног ратовања. Разматрањем стратегијске релације две сукобљене стране неједнаке моћи, овај концепт пружа неопходан теоријски оквир за свеобухватно разумевање, како слабијег, тако и јачег актера, кроз призму иновативних концептуалних решења у погледу превазилажења њихових слабости, а бољег искоришћења предности.

Настанак и развој концепта асиметричног ратовања

У делима класичне војне мисли под асиметријом се најчешће подразумевао неједнак однос материјалних и људских ресурса сукобљених страна, њихових војних капацитета, вештине ратовања, али и политичке воље и борбеног морала. Међутим, до првих покушаја одређења асиметрије као концепта ратовања дошло је у оквирима академских и војних кругова САД, током прве деценије 21. века. Они су настали на темељу ургентне потребе америчких оружаних снага да одговоре на пост-хладноратовске претње недржавних актера, попут Ал Каиде и Талибана, који су оспоравали њихову конвенцијалну војну супериорност (Vračar, Tikhova, 2018: 319-324). Таква потреба довела је до генерисања врло различитих погледа на концепт асиметричног ратовања, што се потврђује коришћењем бројних доктринарних термина, попут: „асиметричне претње“, „асиметрични актери“, „асиметрична средства“, „асиметрична техника“, „асиметрични сукоб“, „асиметрично ратовање“, „асиметрична операција“, „асиметрични

напад” и слично (Види: Metz, Johnson, 2001; Buffaloe, 2006; Blagojević, Subotić, 2018; Митровић, 2017).

Ургентност потребе за одговором на претње неконвенционалних противника довела је до теоријске неконзистентности у објашњењу концепта асиметричног ратовања, што је изазвало бројне критике (Види: Blank, 2004; Freedman, 2001:71; Gray, 2002: 14; Lambakis at al., 2002; Стојановић и др, 2019, 15-41). Поједини теоретичари сматрали су да је ратовање одувек било асиметрично (Plant, 2008: 6), док су други тврдили да нема ничег новог у концепту асиметрије и асиметричног ратовања, будући да у оружаним сукобима никада није ни било потпуно једнаких противника (Gray, 2002: 14). Несумњиво, асиметрија јесте константна одредница оружаних сукоба, али је постхладноратовско доба, прожето снажним утицајима глобализације и информационе револуције, повећало способности слабијих противника да, вођењем рата у свим његовим димензијама, постигну веће политичке ефекте и тако оспоре конвенционалну војну супериорност САД и других западних војних сила. Стога су теорије тог времена, настале на таласу идеје о новим ратовима, биле прожете покушајима објашњења концепта асиметричног ратовања.

Немачки политиколог Херфрид Мунклер (Herfried Munkler) говори о асиметрији у то време као о надметању у брзини деловања сукобљених страна, при чему посебно издваја асиметрију засновну на снази (*Asymmetrie*), односно на способностима да се убрза темпо извођења борбених дејстава и тиме брзо реши исход рата. Такође, истиче и асиметрију засновану на слабостима (*Asymmetrierung*), односно способностима да се успори темпо рата и продужи његово трајање. Мунклер формулише четири основна облика асиметрије: физичку асиметрију, која је заснована на неједнакости у ресурсима, простору, способностим и технологији; доктринарну асиметрију, која почива на разликама у погледу доктрина и начина на који се води рат; асиметрију засновану на снази воље, која је усмерена ка урушавању и сламању воље за отпором, и онтолошку асиметрију, која се сагледава као сукоб два система са различитом логиком мишљења и деловања (Munkler, 2006).

Амерички теоретичари Стивен Мец (Steven Metz) и Даглас Џонсон (Douglas Johnson) формулисали су концепт стратегијске асиметрије који сагледавају као процес максимизације сопствених предности и искоришћења противникових слабости у сврху задобијања иницијативе и веће слободе деловања у односу на противника. Истовремено, они издвајају више димензија, облика и нивоа асиметрије. У практичном погледу, стратегијска асиметрија обухвата скуп различитих метода, технологија, вредности и перспектива које се комбинују са конвенционалним приступима ратовању (Metz, Johnson, 2001: 5-12).

Важан допринос у покушају одређења концепта асиметричног ратовања дао је Дејвид Бафалоу (David Buffaloe). По њему, асиметрично ратовање је популационо-центричан и нетрадиционалан начин ратовања између војно супериорније силе и војно слабих актера. У свом моделу асиметричног ратовања истиче неколико важних садржаја, као што су процена асиметричне претње, спровођење асиметричних операција, културна асиметрија и процена трошкова асиметрије (Buffaloe, 2006: 15-25).

Асиметрију у оружаним сукобима разматра и британски теоретичар Лукас Милевски (Lukas Milevski). Он сматра да је сваки рат асиметричан по својој природи и да се суштина сваке стратегије може свести на „генерисање и експлоатацију асиметрије у сврху рата”. По њему, онај који успе да генерише најважније облике асиметрије у односу на противника побеђује у сукобу. У зависности од метода ратовања које примењују сукобљене стране, Милевски издваја конвенционалну и неконвенционалну асиметрију, сматрајући да се „стварањем ефективне асиметрије у односу на противника, на одређеном простору, и у одређено време, могу вишеструко повећати ефекти сопственог деловања, а умањити и ограничити моћ противника“ (Milevski, 2014: 79-83).

Амерички теоретичар Џон Луис Гедис (John Lewis Gaddis) посматра асиметрију у рату као процес премештања сукоба у простор или у димензију која је погоднија за искоришћење сопствених предности и експлоатацију слабости непријатеља (Gaddis, 1981: 80), а Мајкл Фицсимонс (Michael Fitzsimmons) потврђује његове ставове, сматрајући да се асиметрија може испољити и у другима димензијама сукоба (Fitzsimmons, 2019: 96). У војној димензији, како истиче овај теоретичар, асиметрија се може реализовати у виду хоризонталне ескалације, односно проширивањем сукоба на већи простор или путем вертикалне ескалације, појачавањем интензитета сукоба (Види: Morgan et al., 2008:).

Један од најразвијенијих модела асиметричног ратовања понудио је британски теоретичар и официр Џулс Итон (Jules Eaton). Он издваја четири основна облика асиметрије. Први облик, тзв. асиметрија у конфигурацији, обухвата неједнакост између зараћених страна у погледу политичког статуса, идентификације непријатеља, организације и логистике, технологије и начина прикупљања информација. Асиметрију у полазиштима сагледавао је као неједнакост у култури, политичким, правним и морално-етичким нормама. Под асиметријом у улозима подразумевао је неједнакост у погледу посвећености циљевима, решености и истрајности у рату. Последњи облик асиметрије сагледавао је као неједнакост у стратегији, методама и техникама, која се користи да експлоатише, комбинује и мултиплицира ефекте свих осталих облика асиметрије (Eaton, 2002: 54-75).

Упркос томе што не постоји јединствено одређење концепта асиметричног ратовања, теоретичари, као и војни практичари, деле став да је питање асиметричног односа у савременим оружаним сукобима изузетно важно. Наиме, потрага за асиметријом је од фундаменталног значаја за ратовање (Dunlap, 1998: 1), јер се неравнотежом снага може створити стратешка предност и тиме доћи до коначне победе (Buffalo, 2006: 3; Riggs, 2021). Иако досадашњи погледи на ово питање нису изнедрили јасно разумевање наведеног концепта, они представљају погодну основу за даља истраживања и његову надоградњу на темељу већ постојећих модела. Оно што се кроз те погледе може закључити јесте да се сви они свode на разумевање концепта којим сукобљене стране неједнаке моћи настоје да искористе своје компаративне предности у односу на релативне слабости непријатеља, при чему се тежиште деловања слабије стране усмерава на примену неконвенционалних метода ратовања. Такав начин ратовања најчешће је заснован на претпоставци да је конвенционално оријентисан противник организован, обучаван и опремељен за борбу са непријатељем налик себи,

ограничен у свом ангажовању одређеним конвенцијама, правилима и обичајима ратова и да, као такав, није спреман да води рат у свим његовим димензијама (Mazarr, 2008: 42). Тако се суштина концепта асиметричног ратовања најприближније може формулисати као „организовање, размишљање и деловање на начин другачији од противника, у намери да се максимизују сопствене предности и експлоатишу противникове слабости” (Metz, Johnson, 2001: 5).

Закључак

Клаузевицева теорија о рату указује на то да се рат, као комплексна друштвена појава, не може свести само на ратовање у војној сфери већ и у другим димензијама. Свако занемаривање поменуте чињенице, у крајњем, може изазвати пораз, без обзира на војни учинак на бојном пољу.

Претходно анализирани облици нерегуларног вођења рата, попут герилског ратовања, побуњеништва и тероризма, не пружају целовит увид у начине на које вишеструко инфериорнији противници компензују своје ресурсне и војне слабости и остварују стратешку предност у оружаном сукобу. Управо концепт асиметричног ратовања омогућава анализу противника из перспективе његових снага и слабости и олакшава превазилажење сопствене инфериорности.

У првој деценији 21. века, у војној теорији настале су различите концептуалне замисли у погледу феномена асиметрије, при чему није постигнут теоријски консензус у погледу јединственог одређења концепта асиметрије у оружаним сукобима. Уместо тога, постоји заједничко разумевање о овом феномену.

У савременој војној теорији асиметрија се најчешће објашњава као неједнакост у погледу политичког и правног статуса актера у сукобу, несразмерности у релативној моћи и способностима зараћених страна, као и њиховим стратегијама и тактикама које се примењују у сукобу. С друге стране, у војној пракси, асиметрија је најчешће схваћена као одсуство поређења у погледу оперативних способности зараћених страна.

У војној теорији и пракси термин асиметрија најчешће се користи у смислу вођења рата, односно асиметричног ратовања, означавајући приступ којим зараћене стране настоје да искористе сопствене компаративне предности у односу на релативне слабости непријатеља.

Асиметрично ратовање, у најопштијем смислу, обухвата деловање, организовање и размишљање, другачије од противника, у намери да се максимизују сопствене предности, експлоатишу противникове слабости, преузме иницијатива и задобије већа слобода акције. Асиметрично ратовање се, као процес, може свести на генерисање нове и/или експлоатацију старе релативне неједнакости између зараћених страна са циљем да се оствари одређени ефекат стратегијског значаја.

Претходно разматрани модели операционализације концепта асиметричног ратовања представљају различите приступе и погледе на асиметрију, при чему је њихова свеобухватност само отежала њихову применљивост у доктринарној пракси. Међутим, анализирани модели, и поред својих недостатака, омогућавају

даље концептуално апстраховање и теоријску надоградњу, систематизацију најважнијих теоријских поставки и синтезу доктринарне праксе у погледу феномена асиметрије.

Уколико прихватимо став да су рат и ратовање одувек били асиметрични, онда је потрага за асиметријом у оружаном сукобу питање од фундаменталног значаја за зарађене стране. Стога даљи развој концепта асиметричног ратовања може бити један од најважнијих проблема у војној теорији и пракси.

Литература

- [1] Blagojević, V. Subotić M. (2018). Defence Diplomacy in Strategic Context of Asymmetric Threat to National Security. (in Stanislav Stojanovic eds.) *Asymmetry and Strategy: thematic collection of papers*. Belgrade. Media Centar Odbrana.
- [2] Бериша, Х. Баришић, И. (2017). Глобални цихадизам - теоријска полазишта супротстављања претњи. *Српска политичка мисао*, 2/2017, год 23, вол. 52. 265-280.
- [3] Blank, S. (2004). "Rethinking the Concept of Asymmetric Threats in U.S. Strategy" *Comparative Strategy* 23, no. 4. 343-367.
- [4] Browning, P. (2002). *The Changing Nature of Warfare: The Development of Land Warfare from 1792 to 1945*. Cambridge. Cambridge University Press.
- [5] Buffalo, D. (2006). *Defining Asymmetric Warfare*, Arlington. The Institute of Land Warfare.
- [6] Callwell, C. (1990). *Small Wars: A Tactical Textbook for Imperial Soldiers*. London. Greenhill Books.
- [7] Clausewitz, C. (1976). *On War*, (Howard, M. Paret, P. trans.). New Jersey. Princeton University Press.
- [8] Crenshaw M. (1981). The Causes of Terrorism. *Comparative Politics*, Vol. 13, No. 4, Jul 1981, p. 379-399.
- [9] Dunlap, C. (1998). Preliminary Observations: Asymmetrical Warfare and the Western Mindset, in Matthews, L.J. (eds.). *Challenging the United States Symmetrically and Asymmetrically: Can America be Defeated?*. Carlisle. Strategic Studies Institute. 1-17.
- [10] Eaton J. G. (2002). The beauty of asymmetry: An examination of the context and practice of asymmetric and unconventional warfare from a western/centrist perspective. *Defence Studies*, 2:1, 51-82.
- [11] Echevarria, A. (2007). *Clausewitz and Contemporary War*, New York, Oxford University Press.
- [12] Fitzsimmons, M. (2019). Horizontal Escalation: An Asymmetric Approach to Russian Aggression?. *Strategic Studies Quarterly*, Spring 2019. 95-133.
- [13] Freedman L. (2001). The Third World War?. *Survival* 43, no. 4, 61-88.
- [14] Gaddis, J. L. (1981). Containment: Its Past and Future. *International Security* 5, no. 4 (Spring 1981). 74-102.
- [15] Gray, C. (2002). Thinking Asymmetrically in Times of Terror. *Parameters XXXII*, no. 1, Spring 2002. 5-14.

- [16] Gray, C. (2007a). *War, Peace and International Relations: an Introduction to Strategic History*, New York. Routledge.
- [17] Gray, C. (2007b). *Fighting talk: forty maxims on war, peace, and strategy*. London. Praeger Security International.
- [18] Gray, C. (2007c). Irregular Warfare - One Nature, Many Characters, *Strategic Studies Quarterly*, Winter 2007.
- [19] Herberg-Rothe, A. (2007). *Clausewitz's Puzzle: The Political Theory of War*. New York. Oxford University Press.
- [20] Huntington, S. (1962). Introduction, in Franklin Osanka (eds.). *Modern Guerrilla Warfare: Fighting Communist Guerrilla Movements, 1941-1961*. New York. The Free Press.
- [21] Kalyanaraman S. (2003). Conceptualisations of Guerrilla Warfare, *Strategic Analysis*, Vol. 27, No. 2, Apr-Jun 2003, 172-185.
- [22] Krepinevich, A. (1986). *The Army and Vietnam*. Baltimore. Johns Hopkins University Press.
- [23] Lambakis, S. Kiras, J. Kolet K. (2002). Understanding 'Asymmetric' Threats to the United States. *Comparative Strategy* 21, no. 4 (October 2002). 241-277.
- [24] Laqueur, W. (1976). *Guerrilla warfare: a historical and critical study*. Boston. Little, Brown.
- [25] Marks, T. (2005). Counterinsurgency and operational art. *Low Intensity Conflict & Law Enforcement* 13(3). December 2005. 168-211.
- [26] Marks, T. Gorka, S. Sharp, R. (2010). Getting the Next War Right: Beyond Population-Centric Warfare. *Prism* 1/3. June 2010.
- [27] Mazarr, M. (2008). The Folly of 'Asymmetric War'. *The Washington Quarterly*, Summer 2008. 33-53.
- [28] McCormick, G. Horton S. Harrison, L. (2007). Things fall apart: the endgame dynamics of internal wars. *Third World Quarterly* 28:2. 321-367.
- [29] Metz, S. Johnson, D. (2001). *Asymmetry and U.S. military strategy: definition, background, and strategic concepts*, Carlisle, Strategic Studies Institute.
- [30] Milevski, L. (2014). Asymmetry is Strategy, Strategy is Asymmetry. *JFQ* 75, 4th Quarter 2014. 77-83.
- [31] Митровић, М. (2017). Хибридно ратовање и асиметричне безбедносне претње. *Војно дело* 5/2017. 333-347.
- [32] Morgan F. E., Mueller, K. P., Medeiros E. S., Pollpeter, K. L., Cliff, R. (2008). *Dangerous Thresholds: Managing Escalation in the 21st Century*. Santa Monica. RAND Corporation. Preuzeto 27. juna 2023. sa <https://www.rand.org/pubs/monographs/MG614.html>.
- [33] Münkler, H. (2006). *Der Wandel des Krieges: von der Symmetrie zur Asymmetrie*. Weilerswist. Velbrück Wiss.
- [34] Plant, J. T. (2008). Asymmetric Warfare: Slogan or Reality ?. *Obrana a Strategie/ Defence & Strategy* 1/2008. 5-15.

[35] Riggs, D. (2021). "Re-Thinking the Strategic Approach to Asymmetrical Warfare", *Military Strategy Magazine, Volume 7, Issue 3*, Summer 2021, Preuzeto 9. juna 2023. sa <https://www.militarystrategymagazine.com/article/re-thinking-the-strategic-approach-to-asymmetrical-warfare/>.

[36] Sheehan, M. (2007), The Changing Character of War, in Baylis, J. at al. eds. *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*, 4th ed, Oxford, Oxford University Press, 215 – 228.

[37] Стојановић, С. Суботић, М. Благојевић, В. Милосављевић, Б. Миленковић, М. (2019). Асиметричне форме угрожавања безбедности на примеру Југоисточне Европе. Београд. Медија центар Одбрана.

[38] Wieviorka, M. (1995). Terrorism in the Context of Academic Research. in Crenshaw, M. eds., *Terrorism in Context*. University Park. The Pennsylvania State University Press. 597-602.

[39] Vračar, M. Tikhova, V. (2018). Diskurzivni pristup fenomenu "hibridnog ratovanja". *Vojno delo* 3/2018. 317-342.

Р е з и м е

Асиметрија у оружаним сукобима била је предмет разматрања зараћених страна још од античког доба. Према традиционалном начину војног мишљења, асиметрија се сводила на генерисање и експлоатацију ресурсне и војне неједнакости, како би се остварила надмоћ и превласт на одређеном простору и у одређено време, преузела иницијатива над противником и остварила победа.

Међутим, ратови у Алжиру, Вијетнаму, Сомалији и Авганистану указују да вишеструко слабији противник може остварити победу у условима ресурсне асиметрије између зараћених страна. У раду се полази од становишта да је концепт асиметричног ратовања и даље релевантан, иако је, у извесној мери, замењен теоријски развијенијим концептима, попут хибридног, неконвенционалног и нерегуларног ратовања.

Имајући у виду да у војној теорији не постоји консензус у погледу суштинског одређења концепта асиметрије, у раду се сагледавају најзначајнија теоријска полазишта и ставови на којима се заснива овај концепт, како би се идентификовале његове суштинске одреднице и најважнији садржаји.

Клаузевицева теорија о рату указује на то да се рат мора водити подједнако у свим сферама сукоба, а не само у његовој војној димензији. Свако занемаривање невојних области оружаног сукоба, у крајњем, може изазвати пораз, без обзира на војни учинак на бојном пољу.

Теоријски блиски облици нерегуларног вођења рата, попут герилског ратовања, побуњеништва и тероризма, не пружају комплетан увид у начине на које се превазилази или експлатише асиметрија у оружаном сукобу. Управо концепт асиметричног ратовања омогућава изналажење начина компензације сопствених слабости, максимизације снага и експлоатације противникових слабости.

У војној теорији и пракси термин асиметрија се најчешће користи у смислу вођења рата, односно асиметричног ратовања. У најопштијем смислу, овај начин ратовања обухвата деловање, организовање и размишљање, другачије од непријатеља, са циљем да се максимизују сопствене предности, експлоатишу противникове слабости, преузме иницијатива и створе услови за већу слободу деловања. Као процес, своди се на генерисање нове и/или експлоатацију старе релативне неједнакости између противника, а ради остваривања одређеног ефекта стратегијског значаја.

Иако у војној теорији постоје различити приступи и погледи који отежавају примену концепта асиметрије у доктринарној пракси, разматрани модели представљају добру основу за даљу теоријску надоградњу и систематизацију најважнијих теоријских поставки концепта асиметричног ратовања.

Уколико прихватимо став да су рат и ратовање одувек били асиметрични, онда је потрага за асиметријом у оружаном сукобу питање од фундаменталног значаја за зараћене стране. Несумњиво, разумевање асиметрије као релације између зараћених страна и изналажење начина на који се она може генерисати или експлоатисати представља фундаментално питање за остваривање победе у рату. Стога даљи развој концепта асиметричног ратовања може бити један од најважнијих проблема у војној теорији и пракси.

Кључне речи: *теорија, рат, ратовање, асиметрија, герила, побуњеништво, тероризам*

© 2023 Аутори. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

THEORETICAL STARTING POINTS IN CONSIDERING THE CONCEPT OF ASYMMETRIC WARFARE

Igor I. Barišić*
Milinko S. Vračar**

Достављен: 25. 09. 2023.

Језик рада: Енглески

Кориговано: 17. 10. 2023. и 30. 10. 2023.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 08. 11. 2023

DOI број: 10.5937/vojdelo2304022B

The issue of the concept of asymmetric warfare is extremely important for modern military theoretical thought, since modern wars are based on the asymmetric strategic relationship of the conflicting parties. The previous concepts of irregular warfare, which dealt with the problem of asymmetry, such as guerilla, insurgency or partisan warfare, do not provide a complete insight into the complex nature of the strategic relationship of the asymmetric opponents. They arise from a one-sided view of the weaker actor in a conflict. The lack of a one-sided approach in the aforementioned concepts can be overcome through the concept of asymmetric warfare, which allows a consideration of both parties in a conflict; this is exactly the analytical value of this concept compared to the previous ones. However, due to its theoretical incoherence, the concept of asymmetric warfare is often criticized for having a small value in use. Therefore, the objective of this paper is to present the essential characteristics of this concept, where Clausewitz's views on war can certainly be used, as well as the mentioned concepts of irregular warfare, and also different views on asymmetric warfare, developed after the Cold War.

Key words: theory, war, warfare, asymmetry, guerilla, insurgency, terrorism

* University of Defence in Belgrade, Strategic Research Institute, Belgrade, the Republic of Serbia, igor.baristic@va.mod.gov.rs, <https://orcid.org/0000-0003-4593-9196>

** University of Defence in Belgrade, Strategic Research Institute, Belgrade, the Republic of Serbia, <https://orcid.org/0000-0002-2851-1043>

Introduction

The concept of asymmetric warfare is based on the belief that a victory in war can be won by shifting a conflict from the military to other dimensions of war by exploiting one's strengths, and the opponent's weaknesses. Such an approach makes it possible to win against a far comparatively weaker opponent. Regardless of the fact that use of force remains the main content of war, this concept focuses more on the political, ideological and sociological aspects of war. The fundamental theoretical assumptions of this concept are found in Clausewitz's conceptualization of war, so his theory will be discussed in the first part of the paper. In the following part, several of the most important concepts of unconventional (irregular) warfare, such as guerilla warfare, insurgency and terrorism, will be analysed in order to identify theoretical similarities and differences with the concept of asymmetric warfare. In the third part of the paper, the most important theoretical ideas and models of asymmetric warfare have been discussed in order to identify the essential characteristics of this concept.

Clausewitz's conceptualization of war as a theoretical foundation

Despite many definitions of war, the most complete and essential understanding of war is related to the theoretical thought of the Prussian general and theorist from the 19th century, Carl von Clausewitz. Considering the very essence of war, Clausewitz notices that every war has a dual nature, the objective one, which is permanent, unchanging and common to all wars, and the second, subjective one, which is variable and unique to each individual war. In the theory of modern strategic studies, precisely due to its changeability, the subjective nature is also called the "character of war" (Gray, 2007a: 24). While the objective nature of war contains unchangeable elements, which Clausewitz metaphorically calls the "miraculous trinity", then, the "climate" and the "fog of war", as well as "friction" (See: Clausewitz, 1976), the "character of war", on the other hand, represents a set of transitory, conditioned and change-prone characteristics. They are specific to a certain historical period in which war takes place, and are mostly related to the way force is used (Sheehan, 2007: 216).

Clausewitz viewed war not as an isolated armed conflict, but as an instrument of politics. He explained the instrumental subordination of war to politics using the metaphors "logic of war" and "grammar of war" (Herberg-Rothe, 2007: 151-152). The "logic of war", in fact, represents a set of imperatives and principles that characterize political relations between the conflicting parties and define the conceptual limitations of strategy (use of force), through the formulation of the purpose of war, the scope and size of war efforts, the scope and intensity of armed violence. The "grammar of war", or the manner of waging war, on the other hand, is a set of generally accepted military principles, rules and procedures on whose basis the engagement of armed forces in war is managed. It is recognized in military doctrines, manuals and publications, and

also in unwritten, experiential norms that are implemented in military organizations (Echevarria, 2007: 5).

Since war is a complex social phenomenon, the "grammar of war" cannot be reduced only to an armed struggle, as the only content of war. Such an approach to understanding war neglects the logistic, economic, political, informational and socio-cultural context of conflict. A narrow view of war, only through the prism of its military dimension, i.e. use of force, as a rule causes an ineffective strategy, i.e. the defeat of the party that views conflict in this way, regardless of the performance of its military component on the battlefield (Gray, 2007b: 32-33). Namely, the history of warfare shows that war is not only a conflict in the military dimension, although this segment is fundamentally important (Browning, 2002: 2). There are many cases in which the military superior party in a conflict is defeated by the other party that has waged war in all dimensions, aiming to achieve political, and not only military effects (Gray, 2007b: 33). In this regard, the previous considerations point to two main categories of warfare: regular (conventional) and irregular (unconventional). Their essential difference is reflected in the manner force is used. Unlike conventional warfare, in which force is mainly used offensively with the aim of destroying the military capacities of the adversary, in irregular warfare, force is used in a limited way, as a means of exhausting the enemy. The weaker party in a conflict achieves political effects by avoiding confrontation and defeat in the military dimension of war (Gray, 2007c: 44-45). Such a way of using force is considered asymmetric and does not comply with the traditional rules of engagement of regular armed forces.

The evolution of irregular (unconventional) warfare

Regardless of clearly visible differences between regular and irregular manner of warfare, military theory on this issue is still not sufficiently developed. This is confirmed by different views on this issue, contained in many concepts of irregular warfare, such as partisan and guerilla warfare, then in the concepts of the so-called small wars and low-intensity conflicts, insurgency and terrorism. Such a theory problem generates the need for a more detailed explanation of the mentioned concepts in order to understand the evolution of irregular warfare.

Guerilla warfare is considered the oldest form of irregular warfare. In military theory, the term "guerilla" was first mentioned during the Napoleonic Wars, to refer to the activities of Spanish and Portuguese rebels in the Iberian Peninsula against the regular French Army. Today, it is most often used to denote the form of warfare of the military weaker party in a conflict, which, by choosing the way, place and time of attack, tries to retain the initiative, while at the same time avoiding a direct armed conflict with the military superior opponent (Huntington, 1962: xvi). Thus, the military victory of a stronger opponent is challenged, and measures are undertaken towards its exhaustion and weakening (Kalyanaraman 2003: 172). In addition to the term "guerilla warfare", another

term started to be used – “partisan warfare”, which indicated the same problem. This type of warfare has most often meant independent and isolated activities of units of a quasi-military and semi-regular character, carried out deep inside the enemy territory with the aim of exhausting the opponent (Laqueur, 1976: 148). Out of the European continent, guerilla warfare was implemented by indigenous peoples against colonial armies, avoiding an open conflict with the military superior opponent. The British officer Charles Callwell called such conflicts “small wars” (Callwell, 1990: 21).

Guerilla warfare was also used during World War I, especially in the Arabian Peninsula. Using their speed, mobility and knowledge of the local terrain, the Arab guerilla forces successfully threatened the distant Turkish military garrisons, their logistic and transport communications (Laqueur, 1976: 179-171). At that time, the Irish model of guerilla warfare also appeared, as a specific way of waging war in urban areas. The Irish Republican Army carried out an armed campaign by terrorist attacks against the police and representatives of the British regime, their collaborators, sympathizers and spies. Thus, classic guerilla activities in rural areas turned into urban political violence, which caused an excessive violent reaction of the British military and police forces, then the cohesion and general mobilization of the Irish people against the British regime, which ultimately led to the fatigue of the British authorities and the public, and the recognition of the Irish independence (Laqueur, 1976: 177-182).

During the 20th century, guerilla warfare gradually evolved to more complex and developed models of unconventional ways of waging war, primarily to insurgency (Krepinevich, 1986: 7), while, along with technological development, especially in the field of information technology, there was the development of terrorism. Thus, insurgency and terrorism became the dominant forms of unconventional warfare at the end of the 20th and the beginning of the 21st century (See: Beriša, Barišić, 2017). What certainly constitutes the common and essential features of insurgency and terrorism are the dominant use of violence for political purposes and secrecy of actions (Marks et al., 2010: 84-85). In the case of terrorism, violence dominates as the “logic” of actions, as the only way to achieve political goals and to force the opponent on political concessions. On the other hand, insurgency uses violence only as one of the available methods (Wieviorka, 1995: 597-606). Unlike insurgency, terrorism is usually separated from wider population, as it does not need its personnel and material support (Crenshaw, 1981: 384), while insurgency often depends on the support of the local population (Marks et al., 2010: 85).

Insurgency should be understood as a multiple more complex and dangerous form of unconventional warfare than terrorism, because it represents a political and military concept in which the struggle for political space between the warring parties is conducted, that is, for legitimacy among the population (McCormick et al., 2007: 322). A particularly effective form of insurgency, which was implemented during the Cold War in China, Cuba and Vietnam, is Mao Zedong's model of mass mobilization. The essence of this model is the mass mobilization and recruitment of the population. Violence, in this case, is used to create political space, establish control over territory and build counter-state institutions (Marks, 2005: 188-189). The political aspect in this manner of warfare is much more important than the military one, i.e. the focus of war is shifted beyond the military dimension to the political, social and economic dimension (Marks, 2005: 198-199).

Analysing all the previously mentioned forms of irregular warfare, their key characteristic can be noticed - they are all implemented in conditions of marked asymmetry of the power of the conflicting parties. In such a strategic relationship, the weaker adversary is forced to wage war in a way that favours their strengths, while, on the other hand, it exploits the weaknesses of the superior adversary (Gray, 2007a: 246). However, it should be emphasized that none of the considered concepts provides a complete insight into the complex nature of the strategic relationship of asymmetric opponents. They arise from the consideration of a weaker party in a conflict with a comparatively stronger party. However, war is a conflict between two parties of irreconcilable wills; it represents a two-way interactive process, and the explanation of asymmetric warfare requires the knowledge of the strategic reflection and actions of both parties to a conflict. Thus, the lack of a unilateral approach in the aforementioned concepts can be overcome through the concept of asymmetric warfare. By considering the strategic relationship of two conflicting parties of unequal power, this concept provides the necessary theoretical framework for a comprehensive understanding of both the weaker and the stronger actor, through the prism of innovative conceptual solutions in terms of overcoming their weaknesses, and making better use of their strengths.

The origin and development of the concept of asymmetric warfare

In books of classic military thought, asymmetry has most often meant an unequal relationship between the material and human resources of the conflicting parties, their military capacities, war skills, and also political will and fighting morale. However, the first attempts to define asymmetry as a concept of warfare occurred within the US academic and military circles, during the first decade of the 21st century. They were created on the basis of the urgent need of the US Armed Forces to respond to post-Cold War threats from non-state actors, such as Al Qaeda and the Taliban, who challenged their conventional military superiority (Vračar, Tikhova, 2018: 319-324). Such a need has led to generating very different views on the concept of asymmetric warfare, which is confirmed by the use of numerous doctrinal terms, such as "asymmetric threats", "asymmetric actors", "asymmetric means", "asymmetric technique", "asymmetric conflict", "asymmetric warfare", "asymmetric operation", "asymmetric attack", etc. (See: Metz, Johnson, 2001; Buffaloe, 2006; Blagojević, Subotić, 2018; Mitrović, 2017)

The urgency of the need to respond to the threats of unconventional adversaries has led to theoretical inconsistency in the explanation of the concept of asymmetric warfare, which has caused numerous criticisms (See: Blank, 2004; Freedman, 2001:71; Gray, 2002: 14; Lambakis et al., 2002; Stojanović et al., 2019, 15-41). Some theorists believed that warfare has always been asymmetric (Plant, 2008: 6), while others argued that there is nothing new in the concept of asymmetry and asymmetric warfare, since in armed conflicts there have never been completely equal opponents (Gray, 2002: 14). Undoubtedly, asymmetry is a constant determinant of armed conflicts, but the post-Cold War era, including the strong impacts of globalisation and

information revolution, has increased the abilities of the weaker opponents to achieve greater political effects by waging war in all its dimensions and thus challenge the conventional military superiority of the US and other Western military powers. Therefore, the theories of that time, developed on the wave of the idea of new wars, were imbued with attempts to explain the concept of asymmetric warfare.

The German political scientist Herfried Munkler talks about asymmetry at that time as a competition in the speed of actions of the conflicting parties, in which he particularly points out the asymmetry based on strength (*Asymmetrie*), i.e. on the abilities to speed up the pace of combat actions and thereby quickly resolve the war outcome. He also emphasizes the asymmetry based on weaknesses (*Asymmetrierung*), that is, the abilities to slow down the pace of war and prolong its duration. Munkler formulates four main forms of asymmetry: physical asymmetry, which is based on inequality in resources, space, capabilities and technology; doctrinal asymmetry, which is based on differences in doctrines and ways of waging war; asymmetry based on willpower, which is directed towards the collapse and crushing of the will for resistance, and ontological asymmetry, which is considered as a conflict between two systems with different logics of thought and actions (Munkler, 2006).

The US theorists Steven Metz and Douglas Johnson formulated the concept of strategic asymmetry, which they view as a process of maximizing one's advantages and exploiting the opponent's weaknesses in order to gain the initiative and greater freedom of action in relation to the opponent. At the same time, they highlight several dimensions, shapes and levels of asymmetry. In practical terms, strategic asymmetry includes a set of different methods, technologies, values and perspectives that are combined with conventional approaches to warfare (Metz, Johnson, 2001: 5-12).

An important contribution in the attempt to define the concept of asymmetric warfare was made by David Buffaloe. According to him, asymmetric warfare is a population-centric and non-traditional manner of warfare between a military superior power and military weak actors. In his model of asymmetric warfare, he points out several important contents, such as assessment of asymmetric threat, implementation of asymmetric operations, cultural asymmetry and assessment of asymmetric costs (Buffaloe, 2006: 15-25).

Asymmetry in armed conflicts is also discussed by the British theorist Lukas Milevski. He believes that every war is asymmetric by its nature and that the essence of every strategy can be reduced to "the generation and exploitation of asymmetry for the purpose of war". According to him, the one who manages to generate the most important forms of asymmetry in relation to the opponent wins a conflict. Depending on the methods of warfare implemented by the conflicting parties, Milevski distinguishes between conventional and unconventional asymmetry, believing that "by creating an effective asymmetry in relation to the opponent, in some space and at a certain time, the effects of one's actions can be multiplied, and the opponent's power can be reduced and limited" (Milevski, 2014: 79-83).

The US theorist John Lewis Gaddis views asymmetry in war as a process of moving a conflict into space or a dimension that is more suitable for the use of one's advantages and exploitation of the enemy's weaknesses (Gaddis, 1981: 80), and Michael Fitzsimmons confirms his views, believing that asymmetry can also be manifested in other dimensions of a conflict (Fitzsimmons, 2019: 96). In the military dimension,

as this theorist points out, asymmetry can be conducted in the form of horizontal escalation, that is, by expanding a conflict to a greater area or through vertical escalation, by increasing the intensity of a conflict (See: Morgan et al., 2008;).

One of the most developed models of asymmetric warfare was offered by the British theorist and officer Jules Eaton. He singles out four main forms of asymmetry. The first form, the so-called asymmetry in configuration, includes inequality between the warring parties in terms of political status, identification of the enemy, organization and logistics, technology and methods of information gathering. He viewed asymmetry in starting points as inequality in culture, political, legal, moral and ethical norms. By asymmetry in stakes, he meant inequality in terms of commitment to goals, determination and perseverance in war. He considered the last form of asymmetry as an inequality in strategy, methods and techniques, which is used to exploit, combine and multiply the effects of all other forms of asymmetry (Eaton, 2002: 54-75).

Despite the fact that there is no single definition of the concept of asymmetric warfare, theorists, as well as military practitioners, share the view that the issue of asymmetric relations in modern armed conflicts is extremely important. Namely, the search for asymmetry is of fundamental importance for warfare (Dunlap, 1998: 1), because an imbalance of forces can create a strategic advantage and thus lead to a final victory (Buffaloe, 2006: 3; Riggs, 2021). Although the previous views on this issue did not give rise to a clear understanding of the mentioned concept, they represent a suitable basis for further research and its improvement based on the already existing models. What can be concluded from these views is that they all come down to understanding the concept by which the conflicting parties of unequal power seek to use their comparative advantages in relation to the enemy's relative weaknesses, whereby the focus of actions of the weaker party is directed to the implementation of unconventional methods of warfare. Such a manner of warfare is usually based on the assumption that a conventionally oriented adversary is organized, trained and equipped to fight an enemy similar to itself, limited in its engagement by certain conventions, rules and customs of war and that, as such, is not ready to wage war in all its dimensions (Mazarr, 2008: 42). Thus, the essence of the concept of asymmetric warfare can be formulated as "organizing, thinking and acting differently from the opponent, with the intention of maximizing one's advantages and exploiting the opponent's weaknesses" (Metz, Johnson, 2001: 5).

Conclusion

Clausewitz's theory of war indicates that war, as a complex social phenomenon, cannot be reduced only to warfare in the military sphere, but also in other dimensions. Any neglect of the mentioned fact, in the end, can cause defeat, regardless of military performance on the battlefield.

The previously analysed forms of irregular warfare, such as guerilla warfare, insurgency and terrorism, do not provide a complete insight into the ways in which multiple inferior adversaries compensate for their resource and military weaknesses and achieve a strategic advantage in an armed conflict. It is exactly the concept of asym-

metric warfare that makes it possible to analyse the opponent from the perspective of their strengths and weaknesses and makes it easier to overcome one's inferiority.

In the first decade of the 21st century, various conceptual ideas regarding the phenomenon of asymmetry arose in military theory, while a theoretical consensus was not reached regarding the unique definition of the concept of asymmetry in armed conflicts. Instead, there is a common understanding of this phenomenon.

In modern military theory, asymmetry is most often explained as inequality in terms of the political and legal status of the actors in a conflict, disproportion in the relative power and capabilities of the warring parties, as well as their strategies and tactics used in a conflict. On the other hand, in military practice, asymmetry is most often understood as the absence of comparison regarding the operational capabilities of the warring parties.

In military theory and practice, the term asymmetry is most often used in the sense of waging war, i.e. asymmetric warfare, denoting the approach by which the warring parties seek to use their comparative advantages in relation to the relative weaknesses of the enemy.

Asymmetric warfare, in the most general sense, includes acting, organizing and thinking differently from the opponent in order to maximize one's advantages, exploit the opponent's weaknesses, take the initiative and gain greater freedom of action. Asymmetric warfare, as a process, can be reduced to generating new and/or exploiting old relative inequalities between the warring parties with the aim of achieving a certain effect of strategic importance.

The previously discussed operationalization models of the concept of asymmetric warfare represent different approaches and views on asymmetry, while their comprehensiveness has only made their applicability in doctrinal practice difficult. However, the analysed models, despite their shortcomings, enable further conceptual abstraction and theoretical improvement, systematization of the most important theoretical assumptions and synthesis of doctrinal practice regarding the phenomenon of asymmetry.

If we accept the position that war and warfare have always been asymmetric, then the search for asymmetry in an armed conflict is an issue of fundamental importance for the warring parties. Therefore, the further development of the concept of asymmetric warfare can be one of the most important problems in military theory and practice.

Literature

[1] Blagojević, V. Subotić, M. (2018). Defence Diplomacy in Strategic Context of Asymmetric Threat to National Security. (in Stanislav Stojanovic eds.) *Asymmetry and Strategy: thematic collection of papers*. Belgrade. Media Centar Odbрана.

[2] Бериша, Х. Баришић, И. (2017). Глобални цихадизам - теоријска полазишта супротстављања претњи. *Српска политичка мисао*, 2/2017, год 23, вол. 52. 265-280.

[3] Blank, S. (2004). "Rethinking the Concept of Asymmetric Threats in U.S. Strategy" *Comparative Strategy* 23, no. 4. 343-367.

[4] Browning, P. (2002). *The Changing Nature of Warfare: The Development of Land Warfare from 1792 to 1945*. Cambridge. Cambridge University Press.

- [5] Buffaloe, D. (2006). *Defining Asymmetric Warfare*, Arlington. The Institute of Land Warfare.
- [6] Callwell, C. (1990). *Small Wars: A Tactical Textbook for Imperial Soldiers*. London. Greenhill Books.
- [7] Clausewitz, C. (1976). *On War*, (Howard, M. Paret, P. trans.). New Jersey. Princeton University Press.
- [8] Crenshaw M. (1981). The Causes of Terrorism. *Comparative Politics*, Vol. 13, No. 4, Jul 1981, p. 379-399.
- [9] Dunlap, C. (1998). Preliminary Observations: Asymmetrical Warfare and the Western Mindset, in Matthews, L.J. (eds.). *Challenging the United States Symmetrically and Asymmetrically: Can America be Defeated?*. Carlisle. Strategic Studies Institute. 1-17.
- [10] Eaton J. G. (2002). The beauty of asymmetry: An examination of the context and practice of asymmetric and unconventional warfare from a western/centrist perspective. *Defence Studies*, 2:1, 51-82.
- [11] Echevarria, A. (2007). *Clausewitz and Contemporary War*, New York, Oxford University Press.
- [12] Fitzsimmons, M. (2019). Horizontal Escalation: An Asymmetric Approach to Russian Aggression?. *Strategic Studies Quarterly*, Spring 2019. 95-133.
- [13] Freedman L. (2001). The Third World War?. *Survival* 43, no. 4, 61-88.
- Gaddis, J. L. (1981). Containment: Its Past and Future. *International Security* 5, no. 4 (Spring 1981). 74-102.
- [14] Gray, C. (2002). Thinking Asymmetrically in Times of Terror. *Parameters XXXII*, no. 1, Spring 2002. 5-14.
- [15] Gray, C. (2007a). *War, Peace and International Relations: an Introduction to Strategic History*, New York. Routledge.
- [16] Gray, C. (2007b). *Fighting talk: forty maxims on war, peace, and strategy*. London. Praeger Security International.
- [17] Gray, C. (2007c). Irregular Warfare - One Nature, Many Characters, *Strategic Studies Quarterly*, Winter 2007.
- [18] Herberg-Rothe, A. (2007). *Clausewitz's Puzzle: The Political Theory of War*. New York. Oxford University Press.
- [19] Huntington, S. (1962). Introduction, in Franklin Osanka (eds.). *Modern Guerrilla Warfare: Fighting Communist Guerrilla Movements, 1941-1961*. New York. The Free Press.
- [20] Kalyanaraman S. (2003). Conceptualisations of Guerrilla Warfare, *Strategic Analysis*, Vol. 27, No. 2, Apr-Jun 2003, 172-185.
- [21] Krepinevich, A. (1986). *The Army and Vietnam*. Baltimore. Johns Hopkins University Press.
- [22] Lambakis, S. Kiras, J. Kolet K. (2002). Understanding 'Asymmetric' Threats to the United States. *Comparative Strategy* 21, no. 4 (October 2002). 241-277.
- [23] Laqueur, W. (1976). *Guerrilla warfare: a historical and critical study*. Boston. Little, Brown.

- [24] Marks, T. (2005). Counterinsurgency and operational art. *Low Intensity Conflict & Law Enforcement* 13(3). December 2005. 168-211.
- [25] Marks, T. Gorka, S. Sharp, R. (2010). Getting the Next War Right: Beyond Population-Centric Warfare. *Prism* 1/3. June 2010.
- [26] Mazarr, M. (2008). The Folly of 'Asymmetric War'. *The Washington Quarterly*, Summer 2008. 33-53.
- [27] McCormick, G. Horton S. Harrison, L. (2007). Things fall apart: the endgame dynamics of internal wars. *Third World Quarterly* 28:2. 321-367.
- [28] Metz, S. Johnson, D. (2001). *Asymmetry and U.S. military strategy: definition, background, and strategic concepts*, Carlisle, Strategic Studies Institute.
- [29] Milevski, L. (2014). Asymmetry is Strategy, Strategy is Asymmetry. *JFQ* 75, 4th Quarter 2014. 77-83.
- [30] Митровић, М. (2017). Хибридно ратовање и асиметричне безбедносне претње. *Војно дело* 5/2017. 333-347.
- [31] Morgan F. E., Mueller, K. P., Medeiros E. S., Pollpeter, K. L., Cliff, R. (2008). *Dangerous Thresholds: Managing Escalation in the 21st Century*. Santa Monica. RAND Corporation. Preuzeto 27. juna 2023. sa <https://www.rand.org/pubs/monographs/MG614.html>.
- [32] Münkler, H. (2006). *Der Wandel des Krieges: von der Symmetrie zur Asymmetrie*. Weilerswist. Velbrück Wiss.
- [33] Plant, J. T. (2008). Asymmetric Warfare: Slogan or Reality ?. *Obrana a Strategie/Defence & Strategy* 1/2008. 5-15.
- [34] Riggs, D. (2021). "Re-Thinking the Strategic Approach to Asymmetrical Warfare", *Military Strategy Magazine, Volume 7, Issue 3*, Summer 2021, Preuzeto 9. juna 2023. sa <https://www.militarystrategymagazine.com/article/re-thinking-the-strategic-approach-to-asymmetrical-warfare/>.
- [35] Sheehan, M. (2007), The Changing Character of War, in Baylis, J. at al. eds. *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*, 4th ed, Oxford, Oxford University Press, 215 – 228.
- [36] Стојановић, С. Суботић, М. Благојевић, В. Милосављевић, Б. Миленковић, М. (2019). Асиметричне форме угрожавања безбедности на примеру Југоисточне Европе. Београд. Медија центар Одбрана.
- [37] Wieviorka, M. (1995). Terrorism in the Context of Academic Research. in Crenshaw, M. eds., *Terrorism in Context*. University Park. The Pennsylvania State University Press. 597-602.
- [38] Vračar, M. Tikhova, V. (2018). Diskurzivni pristup fenomenu "hibridnog ratovanja". *Vojno delo* 3/2018. 317-342.

Summary

Asymmetry in armed conflicts has been a subject of consideration by the warring parties since ancient times. According to the traditional way of military thinking, asymmetry was reduced to the generation and exploitation of the resource and military inequality, in order to achieve supremacy in a certain area and at a certain time, take the initiative over the opponent and achieve victory.

However, the wars in Algeria, Vietnam, Somalia and Afghanistan indicate that a much weaker opponent can win a victory in conditions of resource asymmetry between the warring parties. The paper starts from the point of view that the concept of asymmetric warfare is still relevant, although, to some extent, it has been replaced by more theoretically developed concepts, such as hybrid, unconventional and irregular warfare.

Bearing in mind that in military theory there is no consensus regarding the essential definition of the concept of asymmetry, the paper considers the most important theoretical starting points and positions on which this concept is based, in order to identify its essential determinants and most important contents.

Clausewitz's theory of war indicates that war has to be waged equally in all spheres of a conflict, not only in its military dimension. Any neglect of non-military fields of an armed conflict can ultimately lead to defeat, regardless of military performance on the battlefield.

Theoretically close forms of irregular warfare, such as guerilla warfare, insurgency and terrorism, do not provide a complete insight into the ways in which asymmetry in an armed conflict is overcome or exploited. It is exactly the concept of asymmetric warfare that makes it possible to find ways of compensating for one's weaknesses, maximizing strengths and exploiting the opponent's weaknesses.

In military theory and practice, the term asymmetry is most often used in the sense of waging war, i.e. asymmetric warfare. In the most general sense, this way of warfare includes acting, organizing and thinking differently from the enemy, with the aim of maximizing one's advantages, exploiting the opponent's weaknesses, overtaking the initiative and creating conditions for greater freedom of action. As a process, it boils down to the generation of new and/or exploitation of old relative inequality between the opponents, in order to achieve a certain effect of strategic importance.

Although there are different approaches and views in military theory that make it difficult to implement the concept of asymmetry in doctrinal practice, the considered models represent a good basis for the further theoretical improvement and systematization of the most important theoretical assumptions of the concept of asymmetric warfare.

If we accept the position that war and warfare have always been asymmetric, then the search for asymmetry in an armed conflict is an issue of fundamental importance for the warring parties. Undoubtedly, understanding asymmetry as a relationship between the warring parties and finding ways in which it can be generated or exploited is a fundamental issue for winning a victory in war. Therefore, the further development of the concept of asymmetric warfare can be one of the most important problems in military theory and practice.

Key words: *theory, war, warfare, asymmetry, guerilla, insurgency, terrorism*

© 2023 The Authors. Published by Vojno delo (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

